BAGEESHA
ବାଗୀଶ
ତୃତୀୟ ବର୍ଷ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଖ୍ୟା | ମାର୍ଚ୍ଚ - ଅପ୍ରେଲ୍ ୨୦୨୫
Volume No. 03 | Issue No. 02 | Mar-Apr 2025
Refereed Peer-Reviewed Journal
ISSN: 3107-4294 (PRINT) | 2583-9543 (ONLINE)

ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଆତ୍ମ-ସଚେତନମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ: 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ'

ଅଶୋକ କୁମାର ନାଏକ
ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ, ବେଳାଭୂମି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଅଭଣା, ବାଲେଶ୍ୱର

BM2025/02-A003
RECEIVED : 11 JUL 2024
ACCEPTED : 25 APR 2025
REVISED : 30 APR 2025
PUBLISHED: 10 MAY 2025
ARTICLE QR CODE

ଗବେଷଣାତ୍ମକ ନିବନ୍ଧର ସମୀକ୍ଷକ:
ଡ. ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଦାସ
ସହକାରୀ ପ୍ରଫେସର, ଭାଷା ଭବନ,
ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ

DOI: 10.70541/BAGEESHA/2025030203

Article No. BM2025/02-A003
Categary : Research Article
Journal Home Page: https://bageesha.in
Support: editor.bageesha@gmail.com

ABSTRACT

ସାରାଂଶ

ଅଷ୍ଟମ ଦଶକରେ ଉପନ୍ୟାସର ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀରେ ଦେଖାଯାଇଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମସଚେତନ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ ଅନନ୍ୟ। ଆତ୍ମ-ସଚେତନ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀରେ ପରିବେଷିତ ଉପନ୍ୟାସ ଅଣ-ପାରମ୍ପରିକ ଅନାବଦ୍ଧ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜର କୌଶଳ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଏ। ସ୍ୱୟଂର ସଂରଚନା ପ୍ରତି ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି ତା'ର କଳ୍ପନା କଳାକୁ ସଜୀବିତ କରେ। କଳ୍ପନାର କଳାକୁ ବାସ୍ତବତା ସହ ଏକତମ କରିଦିଏ। ଯେଉଁଠି କଳ୍ପନା ଓ ବାସ୍ତବତା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସୀମାରେଖା ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଉଠେ। ପାଠକ ମନରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ଧରି ରଖିବାରେ ବା ତା'ର ମାନସିକ ଖେଳ ବା ଚିନ୍ତନ ଶକ୍ତିକୁ ସକ୍ଷମ କରାଇବାରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାଦାନ ସାଜେ। ଏ ଧାରାରେ କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସଙ୍କ 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ' ପ୍ରଥମ। ଉପନ୍ୟାସରେ ଏ ଶୈଳୀ କିଭଳି ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି ତା'ର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇ ଏକ ନୂତନ ଦିଗକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି।

ମୂଳଶବ୍ଦ: ଆତ୍ମ-ସଚେତନମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ, ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ।

ଉପକ୍ରମ: ଅଷ୍ଟମ ଦଶକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଉପନ୍ୟାସ କଳାର ବୈଚିତ୍ର୍ୟତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ। ଏ କଳା ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ନିଏ ନୂତନ ନୂତନ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀର (Narration style)। ସାଧାରଣ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅବୋଧ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ମଧ୍ୟ ସହଜ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଏ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀର ସଫଳ ପ୍ରୟୋଗ ସୂଚାଏ କଳା ପ୍ରତି ସଚେତନ, ଉପନ୍ୟାସର ସଚେତନତା ବା ଆତ୍ମ-ସଚେତନତା (Self-Consciousness) ପାଠକକୁ ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର କଳା ଚାତୁରୀ ସହ ପରିଚିତ କରାଏ। ଏଠାରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟ ଧରାବନ୍ଧା ନିୟମ ନାହିଁ। ମୁକ୍ତ ଭାବେ ଗତିଶୀଳ କରି ଯେ କୌଣସି ଭାବ (Theme)କୁ ଧାରଣ କରିପାରେ। ଉପନ୍ୟାସର ଏ ନବନ୍ୟାସ ପାଠକକୁ ଚମତ୍କୃତ କରିବା ସହ ନିତ୍ୟ ନୂତନ ଭାବଧାରାରେ ପରିବେଷଣ ହୁଏ।

ଆତ୍ମ-ସଚେତନ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀରେ ପରିବେଷିତ ଉପନ୍ୟାସ ଅଣ-ପାରମ୍ପରିକ ଅନାବଦ୍ଧ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜର କୌଶଳ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଏ। ସ୍ୱୟଂର ସଂରଚନା ପ୍ରତି ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି ତା'ର କଳ୍ପନା କଳା (Fiction Art)କୁ ସଜୀବିତ କରେ। କଳ୍ପନାର କଳାକୁ ବାସ୍ତବତା (Reality) ସହ ଏକତମ କରିଦିଏ। ଯେଉଁଠି କଳ୍ପନା (Fiction) ଓ ବାସ୍ତବତା (Reality) ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସୀମାରେଖା ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଉଠେ। ପାଠକ ମନରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ଧରି ରଖିବାରେ ବା ତା'ର ମାନସିକ ଖେଳ (Mind Game) ବା ଚିନ୍ତନ ଶକ୍ତିକୁ ସକ୍ଷମ କରାଇବାରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାଦାନ ସାଜେ। ଏହା ସୂଚିତ କରେ କଳ୍ପିତ ପାଠକକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି। କଳ୍ପିତ ପାଠକ (Imagined Reader) ଚାହିଁ ବା ନଚାହିଁ ଉପନ୍ୟାସର ଏକ ଉହ୍ୟ ଚରିତ୍ର (Hide Character) ଭାବେ ଉଭା ହୁଏ। ତା' ସହ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ନିଜକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରେ। ପୁଣି ପ୍ରାୟତଃ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷୀୟ ଶୈଳୀରେ କାହାଣୀର ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଧାରାକୁ ବା ଅଣ-ପାରମ୍ପରିକ କାହାଣୀକୁ ଆତ୍ମଜୀବନୀମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ ଭାବେ ଉପଥାପିତ କରେ। ଉପନ୍ୟାସର ଏଭଳି ଉପସ୍ଥାପନ ବେଳେ ଉପନ୍ୟାସର ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ (Narrator) ଓ ଉପନ୍ୟାସର ଲେଖକ (Author) ମଧ୍ୟରେ ଅଭେଦତ୍ୱ ପରିକଳ୍ପିତ ହୁଏ।

VOL NO 03 ISSUE NO 02

ପାଠକ ମନରେ କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଶଙ୍କା ପଶେ; ଅନୁମାନ ହୁଏ ଏ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରକୃତ ଲେଖକ; ପୁଣି କ୍ରମେ ସଚେତନ ହେବାକୁ ହୁଏ ଏ କେବଳ ଜଣେ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ। ଉପନ୍ୟାସର ଆତ୍ମ-ସଚେତନ ବା କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀର ଆତ୍ମ-ସଚେତନ ବା କଥାକାରର ଆତ୍ମ-ସଚେତନ ବା ପାଠକର ଆତ୍ମ-ସଚେତନ ହିଁ ଆତ୍ମ-ସଚେତନମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସର ସଚେତନତା।

....

ବିଷୟର ଆଲୋଚନା: ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ କରି ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସଙ୍କ 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ' (୧୯୮୫) ଉପନ୍ୟାସରେ। ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କ କୃତି ଓ କୃତିତ୍ୱକୁ ସଂଗୃହୀତ କରି ଅସିତ ମହାନ୍ତି ଓ ପ୍ରଦୀପ୍ତ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି 'କହ୍ନେଇ କଥାଘର' (୧୯୮୬)। ସେଠାରେ ସ୍ଥାନିତ ହୁଏ କହ୍ନେଇଙ୍କ ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ଉପନ୍ୟାସ ଦ୍ୱୟ 'ଦୁର୍ଘଟଣା' (୧୯୭୫) ଓ 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ' (୧୯୮୫)। ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟରେ 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ' ଉପନ୍ୟାସକୁ ପ୍ରଥମ ଆତ୍ମ-ସଚେତନମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ତା'ର କଳା କୁଶଳତା ସମ୍ପର୍କରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରାଯାଇଛି। କିନ୍ତୁ ଏ ବର୍ଣ୍ଣନାଶୈଳୀ ଆତ୍ମଜୀବନୀଧର୍ମୀ ଉପନ୍ୟାସର ଭ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଉପୁଯାଉଥିବାରୁ ପ୍ରଥମେ ଔପନ୍ୟାସିକ କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଯତ୍ କିଞ୍ଚିତ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଯାଇପାରେ।

ସମୟର ସରହଦରୁ ଆଗକୁ ଚିନ୍ତା କରିବାର କ୍ଷମତା ଜଣେ ଦୂରଦ୍ରଷ୍ଟା କମ୍ ସ୍ରଷ୍ଟାର ଥାଏ। ସେଭଳି ସ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସ ଅନ୍ୟତମ। ସ୍ୱଳ୍ପକାଳ (୧୯୪୭-୧୯୭୫) ମାତ୍ର ୨୮ ବର୍ଷ ବୟସ ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ଜଣେ କଥା ସାହିତ୍ୟିକ ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ସହଜସାଧ୍ୟ ମନେ ହୁଏନାହିଁ। ତା' ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପ 'ବିବର୍ତ୍ତନବାଦ' (୧୯୬୮) ରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ପ୍ରକାଶିତ 'ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରର୍ ଆଖି' (୧୯୭୫) ଯାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ କବି, ଗାଳ୍ପିକ, ଔପନ୍ୟାସିକ, ରମ୍ୟରଚନାକାର, ଦିନାଲିପିକାର ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଠୁ ବଳି ଚମତ୍କୃତ କରାଏ। ସେ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ଏକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଅଭାବ, ଅର୍ଥାଟନ, ଅସହାୟତା ତାଙ୍କୁ ନିମ୍ନଗାମୀ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିକୁ ଆହୁରି ବଳିଷ୍ଠ କରିଛି। ଏବଂ, ସେ ସପ୍ତମ ଦଶକର ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥାକାର ଭାବରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ନିଜ ସ୍ୱାକ୍ଷର ଛାଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି।

କହ୍ନେଇଲାଲଙ୍କ କଥାସାହିତ୍ୟ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରତିଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ତୋଳି ଧରେ। ତାହା ଏତେ ବାସ୍ତବ ଯେ, କହ୍ନେଇଲାଲଙ୍କ ଜୀବନୀକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କଲା ଭଳି ମନେହୁଏ। ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ଅଧିକାଂଶ ସୃଷ୍ଟିର ଚରିତ୍ର, ଘଟଣା ଆଦିର ପୁନରାବୃତ୍ତି ହେବାର ଦେଖାଯାଏ। ତାଙ୍କ 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ' ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ ଏଥିରୁ ବାଦ୍ ପଡ଼ି ନାହିଁ। ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ, "ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଅସହାୟତା, ହୀନମନ୍ୟତା, କ୍ଷତାକ୍ତ ଅଭାବବୋଧ, ଅନୁତ୍ତରିତ ଅଭିଯୋଗ ଓ ଚାରିପାଖର ନିସ୍ତବ୍ଧ କୋଳାହଳ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରେମିକାର ବୈଠକ ଘରେ ଧରାପଡ଼ି ଅପମାନିତ ହେଉଥିବା ଅସଫଳ ପ୍ରେମିକ ଏକ ନିଦା କର୍ମବାଦୀର ବର୍ତ୍ତମାନ ସର୍ବସ୍ୱ ସ୍ଥିତିବାଦ ଠାରୁ ଅସହାୟ ଭାଗ୍ୟବାଦର ଅନ୍ଧାରି ଭବିଷ୍ୟତ ଯାଏ ଛାଟିପିଟି ହେଉଥିବା ଓ ନିମ୍ନମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରର ଜଞ୍ଜାଳଟିକୁ ଓଟ ପରି ବୋହି ଚାଲୁଥିବା ଅଥଚ ଧରାବନ୍ଧା ରୁଟିନର ନିୟମକାନୁନକୁ ଅଜବ ଖିଆଲରେ ଡେଇଁ ଚାଲିଯାଉଥିବା ବୋହେମିଆନ୍ ଯାଯାବର ତତ୍ତ୍ୱ ସନ୍ଧାନୀ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧର ଉପାସକଠାରୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୱେଷୀ, ନାରୀ ବିଦ୍ୱେଷୀ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଫ୍ରକପିନ୍ଧା ସ୍କୁଲ୍ ଝିଅଟିକୁ ଦେଖି ଅଟକି ଯାଉଥିବା କେବେ କେବେ ସୁନ୍ଦର ଗୋଲାପ ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ାକୁ ଟିକି ଟିକି କରି ମାଡ଼ିମକଚି ଚାଲିଯାଉଥିବା ଉନ୍ମାଦ; ସଜଳ ସକାଳର ପବିତ୍ର ଧୂପ ବାସ୍ନାରେ ଆମୋଦିତ ଗଭୀର ଈଶ୍ୱରବିଶ୍ୱାସୀ ଅଥଚ ଗଞ୍ଜେଇ ଚରସ ବିଡ଼ି ସିଗାରେଟର ବିଷାକ୍ତ ଧୂଆଁ କୁଣ୍ଡଳି ଭିତରେ ସମୟକୁ ପୋଡ଼ିଜାଳି ପାଉଁଶ କରିଦେଉଥିବା ନିଶାସକ୍ତ; ପ୍ରବୃତ୍ତି ଓ ନିବୃତ୍ତିର ନିକିତି ଡାଲାରେ ବାରମ୍ବାର ଭାରସାମ୍ୟ ହରାଉଥିବା ଅସହାୟ ବଟକରା, ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଚେତନା ଓ ନିମ୍ନଗାମୀ କାମନାର ଦୋଛକି ମୋଡ଼ରେ ବାରମ୍ବାର ବାଟ ଭୁଲୁଥିବା ମଣିଷଟି"[୧]କୁ ସହଜେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିହେବ। (ଫୁଙ୍ଗୁଳା ଦେହରେ ଗପ ଲେଖୁଥିବା ଏକଲା ମଣିଷର ଖୋଲା ଡାଏରୀ-ଗୌରହରି ଦାସ) ଗୌରହରି ଦାସଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦହୀନ ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିବା ଏ ଉକ୍ତି ତାଙ୍କ ଜୀବନୀ ଅପେକ୍ଷା 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ' ଉପନ୍ୟାସର ସାରମର୍ମ ସମ୍ପର୍କରେ ଯଥାର୍ଥ ଭଳି ମାନେ ହୁଏ। ଉକ୍ତ ଉପନ୍ୟାସ ଏ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିଟି ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦକୁ (Key Word) ଧରଣ କରି ପରିବେଷିତ ହୋଇଅଛି।

ସପ୍ରସଙ୍ଗ ଏ ବକ୍ତବ୍ୟ ଆଧାରରେ 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ' ଉପନ୍ୟାସ ବିଚାର୍ଯ୍ୟ। ଆକାରରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ହେଲେ ହେଁ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ (Narration style) ରେ ଏକ ନବ୍ୟୋପନ୍ୟାସର ଧାରାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିବା। ଯାହାର ଆରମ୍ଭ ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟରେ ଉପନ୍ୟାସ (Novel Within Novel) ଲେଖିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି। ପୁଣି ଉପନ୍ୟାସରେ ଉପନ୍ୟାସ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଚର୍ଚ୍ଚା (Novel about Novel) କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ହିଁ ପ୍ରଥମ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ।

ପ୍ରଥମତଃ ଉପନ୍ୟାସର ଆଙ୍ଗିକ ଦିଗକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଜଣାଯିବ ଯେ, 'କ' ରୁ 'ଡ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିଚ୍ଛେଦ କରଣ ବା ଏପିସୋଡ଼ିକ୍ ଶୈଳୀ (Episodic Style)ରେ ଅନେକ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମବିହୀନ (Un-ordered) ଭାବେ ପରିବେଷିତ। 'ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବି', 'ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖାଯାଇପାରେ', 'ଏସବୁ ଘଟଣାକୁ ନେଇ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାକୁ ଭାବୁଛି' ଆଦି ନାନା ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର ଅଭ୍ୟାସ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ପାଠକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଇବା ସହ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର ଯୋଡ଼ୁଛି। ଗଳ୍ପ କବିତାରେ ପାରଙ୍ଗମ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାରେ ଅକ୍ଷମତା; ଏ ଅକ୍ଷମତା କେବଳ ଗୋଟେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ। କଲେଜରେ ସେକ୍ରେଟାରୀ ହୋଇନପରିବାର ଦକ୍ଷହୀନତା;

ଦେବୀକୁ ପାଇବାରେ ବିଫଳତା; କୁନିଅପାକୁ ଖୁସି ଦେଇନପାରିବାର କ୍ଷୋଭତା; ଦରିଦ୍ର ବୃଦ୍ଧା ମା' ଓ ଭାଇ ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ଆଶାକୁ ଧରିନରଖିପାରିବାରେ ଅସହାୟତା; ସମସ୍ତ ଜନଗହଳିରେ ମଧ୍ୟ ନିଃସଙ୍ଗତା ଅନୁଭବ କେବଳ ଅନୁଭବି ଦେଇଛି 'ଯନ୍ତ୍ରଣା'। ସେଇ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସଂଲଗ୍ନ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ କାହାଣୀର ରୂପ ଦେବା ବେଳକୁ ସେଥିରେ ଦେଖାଦେଇଛି ଅନ୍ୟମନସ୍କତା। ଏ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଉପନ୍ୟାସର ପାରମ୍ପରିକ କାହାଣୀ ଧାରାକୁ ଅବଶ୍ୟ କ୍ଷୁଣ୍ଣ କରିଛି; ମାତ୍ର ଗୋଟେ ଅସହାୟ, ଅସଫଳ ଯୁବକର ମାନସିକ ସ୍ୱରୂପକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇଛି। ଯିଏ ପ୍ରେମ କରିଛି ଦେବୀକୁ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରେମରେ ସଫଳ ହୋଇପାରିନାହିଁ। ଯିଏ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପରିବାରର ଭାର ଉଠେଇବା ପାଇଁ ଚାକିରିର ଧରାବନ୍ଧା ନିୟମରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ତିଳ ତିଳ କରି ନିଜ ହୃଦୟକୁ ହତ୍ୟା କରିଛି। ଯିଏ କୌଣସି ନାରୀକୁ କଷ୍ଟ ଦେବା ପାଇଁ ଚାହିଁନି; କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଉଥିବା କୁନିଅପାର ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଇଛି। କର୍ମବାଦରେ ବିଶ୍ୱାସୀ ଏ ଯୁବକ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବାଦୀରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିଛି। ଆଉ ତା' ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ଗୋଟେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଦିନ ବୋଲି ୨୫ ତାରିଖରେ ପଡୁଥିବା ଶୁକ୍ରବାର ଦିନକୁ ବାଛି ନେଇଛି। ଏହି ଶୁକ୍ରବାର-୨୫ ତାରିଖରେ ସେ ସବୁବେଳେ ଦୁଃଖ ପାଇଛି; ଭୋଗିଛି ପ୍ରବଳ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଏବଂ ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ସେ ଲେଖିଚାଲିଛି। ସେହି ଲେଖାରେ ବୁଣୁଛି ତାର କଷ୍ଟପୂର୍ଣ୍ଣ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ସ୍ୱପ୍ନ ସବୁକୁ; ଆଉ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନ ପୁଣିଥରେ ହେଉଛି ଆହତ।

ଦେବୀକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟରେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର ପ୍ରୟାସ ହିଁ ଉପନ୍ୟାସର ସଚେତନତା। ଉପନ୍ୟାସର ସଂରଚନା ଦିଗ ପ୍ରତି ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଚରିତ୍ର ସଚେତନତା। ତେଣୁ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର ଅସାଧତା ଯୋଗୁଁ କୁହେ, "ମୋ ଦ୍ୱାରା ବୋଧ ହୁଏ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ। କାରଣ ଉପନ୍ୟାସରେ ବୋଧ ହୁଏ କିଛି ନାଟକୀୟ ଘଟଣା ଓ ନାଟକୀୟ ଚରିତ୍ର ଦେବାକୁ ହୁଏ। ଯଦିବା ମୋର ଘଟଣା ଖୁବ୍ ନାଟକୀୟ ତଥାପି ସତ୍ୟ ଘଟଣାକୁ ନେଇ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାକୁ କେମିତି ଏକ ପ୍ରକାର ଲାଗୁଛି। ଦେବୀ କ'ଣ ଭାବିବ?

ନା' ଉପନ୍ୟାସ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆରମ୍ଭ କରିବି"।[୨]

ପୁଣି କୁନିଅପାକୁ ନେଇ ମଧ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର ଯୋଜନା ହୁଏ। କିନ୍ତୁ କିଛି ବାକ୍ୟ ରଚନା ପରେ ତାହା ଅନୁଭବ ହେଉଛି କେବଳ ଭାବପ୍ରବଣମୂଳକ ଉତ୍ତର ବୋଲି। ତେଣୁ ସେଥିରେ ବିରତି ଘଟୁଛି। ପ୍ରତିଥର ଉପନ୍ୟାସରେ ଗୋଟେ ଗୋଟେ ଘଟଣାକୁ କାହାଣୀର ରୂପ ଦେଇ ଉପନ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ଘଟଣାକୁ କାହାଣୀର ରୂପ ଦେଇ ଉପନ୍ୟାସରେ ପରିଣତ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲୁଛି। ସେଥିରେ ସେହି ଚରିତ୍ରର ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ ନ ହୋଇପାରିବା ଯୋଗୁଁ ଉପନ୍ୟାସର କାଳ୍ପନିକ ଉପାଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ସମୀକ୍ଷା କରି ପୁଣିଥରେ ଚେଷ୍ଟା ଓ ବିଫଳ ହେବାର ଅଭ୍ୟାସମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଠକକୁ ସଚେତନ କରାଏ।

ଉପନ୍ୟାସର ସଂରଚନା ପ୍ରତି ସଚେତନ ଭାବେ ଏଭଳି ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ହିଁ ଆତ୍ମ-ସଚେତନ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀର ଏକ ଅଭିନବ କୌଶଳ। ତେଣୁ Brain Stonehill କହନ୍ତି, "a self consciousness novel is an extended prose narrative that draws attention to its status as fiction."[୩] ଉପନ୍ୟାସର କଳ୍ପନା ଦିଗ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଉଥିବା ଗଦ୍ୟଧର୍ମୀ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ ହିଁ ଆତ୍ମ-ସଚେତନମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ। ଉକ୍ତ ଉପନ୍ୟାସରେ ସଚେତନ ଭାବରେ ଉପନ୍ୟାସ ଲିଖନ କଳା ପ୍ରତି ପାଠକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଯାଉଛି।

ଆତ୍ମ-ସଚେତନମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସକୁ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର ଏକ ଅଭ୍ୟାସମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରେ। ଯେଉଁଠି ସଚେତନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆସେ ଉପନ୍ୟାସର ଲିଖନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ମଧ୍ୟରେ; ଉପନ୍ୟାସରେ କାହାଣୀକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା ବା ଉପନ୍ୟାସରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ସ୍ତରକୁ ଉଲଂଘନ କରି ଲେଖା ଉପରେ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ହୁଏ। 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ' ଉପନ୍ୟାସର ଆରମ୍ଭ ହିଁ ହୁଏ ଏଭଳି, "ମୁଁ ଜାଣେନି ଉପନ୍ୟାସ କିପରି ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହୁଏ। କାରଣ ମୁଁ କେବେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିନି। ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବୀ ବୋଲି ଅନେକ ଥର ଅନେକ ପ୍ରକାର ଚିନ୍ତା କରି ଅଟକି ଯାଇଛି। ଭାବିଛି ଗଳ୍ପ ଲେଖିଦେଲି ବୋଲି ଉପନ୍ୟାସ ବି ଲେଖି ପକାଇବି? ମୋର ମନେ ହୁଏ ଗଳ୍ପ ଯଦି କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ଏକ ବିରାଟ କାରଖାନା"।[୪]

ଏ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର ଅଭ୍ୟାସ ଲେଖକ (Author) ଓ ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ (Narrator) ଚରିତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଆଣିବାର ପ୍ରୟାସ କରାହୁଏ। ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଘଟଣା ଓ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆସେ ଯାହା ଲେଖକଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ସହ ସମତା ରକ୍ଷା କରେ। ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଗୌରହରି ଦାସଙ୍କ ଉକ୍ତି ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ମରଣୀୟ। ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ ଚରିତ୍ରର ନାମ କ୍ରମେ ଜଣାଯାଉଛି 'କହ୍ନେଇ' ବୋଲି। ପୁଣି ଯେତେବେଳେ କହ୍ନେଇର ଦେବୀ ସହ ବିଚ୍ଛେଦ ଘଟି ସେ ଚାକିରି ଜୀବନର ଧରାବନ୍ଧା ନିୟମରେ ନିଜକୁ ଆବଦ୍ଧ ମନେକରୁଛି; ସେତେବେଳେ ସେ କୌଣସି ପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତି ତାକୁ ଦେଖା କରିବାପାଇଁ ଆସିଲେ ତା' ସାମ୍ନାରେ ସେ ନିଜକୁ ଜେନ ଅଜଣା ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବେ ପରିଚିତ କରାଇବି ବୋଲି ଭାବିଛି। ସେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ପାଖରେ ହିନ୍ଦୀରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ସହ "ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦାସଙ୍କର ଅନେକ ଦିନରୁ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଛି" ବୋଲି କହିବ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହୁଛି। ଏ 'କହ୍ନେଇ' ଓ 'ଦାସ' ସଂଜ୍ଞାଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ ଔପନ୍ୟାସିକ 'କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସ'ଙ୍କ ନାମ ସହ ସମତା ରକ୍ଷା କରେ। ପୁଣି ଗଳ୍ପ, କବିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାରଙ୍ଗମ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବା

କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଔପନ୍ୟାସିକଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ଦିଗକୁ ହିଁ ଇଙ୍ଗିତ କରେ। ତା' ବ୍ୟତୀତ ଜଣେ ଅସଫଳ ପ୍ରେମିକ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପରିବାର ଆଦି ପ୍ରସଙ୍ଗ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ସ୍ୱରୂପକୁ ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ ଧାରଣ କରିବା ଅଥର୍ ସରୋଗେସି (Author Surrogacy) ପ୍ରକ୍ରିୟା ସହ ସିଧା ସଳଖ ଭାବେ ଜଡ଼ିତ ହେଉଛି। ତେଣୁ ଏଠାରେ ସହଜେ ପାଠକ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ଜାତ ହୁଏ ଯେ, ଉପନ୍ୟାସର ଚରିତ୍ର 'କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସ' ଓ ଉପନ୍ୟାସର ଲେଖକ 'କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସ' ଏକ ଓ ଅଭିନ୍ନ? ଲେଖକ ଓ ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ ବା ଲେଖକ ଓ ଚରିତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଉପନ୍ୟାସର କାଳ୍ପନିକତା (Fictionality) ଓ ବାସ୍ତବିକତା (Reality) ମଧ୍ୟରେ ବି ଅସ୍ୱଚ୍ଛତା କରାଏ। ଏ ସମ୍ପର୍କରେ Robert Alter ତାଙ୍କ ପୁସ୍ତକ 'Partial Magic:The Novel as Self conscious general' ରେ କହନ୍ତି, "The Self-conscious novel 'a novel which systematically flaunts its own condition of artifice and so doing probes into the problematic relationship between real seeming artifice and reality."(୪)

ଉପନ୍ୟାସରେ କହ୍ନେଇ ନିଜ ଜୀବନର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା ବେଳେ କାହାଣୀର ବାସ୍ତବତା ସହ ପାଠକ ଯୋଡ଼ି ହେଉଥାଏ। ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ 'ଉପନ୍ୟାସ ଏଭଳି ଲେଖାଯାଇପାରେ' ବା 'ଏହାକୁ ନେଇ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା' ଭଳି ବିଚାର ଉପନ୍ୟାସର କାଳ୍ପନିକତାକୁ ସୂଚିତ କରେ। ଉପନ୍ୟାସରେ ଚରିତ୍ର ଯେଉଁ ଘଟଣା ସମ୍ପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛି; ସେ ସମୟରେ ପାଠକର କାହାଣୀ ପ୍ରତି ବାସ୍ତବ ହୃଦବୋଧ ଜନ୍ମେ। ପୁଣି ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ପାଠକର କାହାଣୀ ପ୍ରତି ଥିବା ଧାରାର ମୋହକୁ ଭଙ୍ଗ (Forth wall breaking) କରେ। ବର୍ଣ୍ଣିତ ଘଟଣାର ବାସ୍ତବତାକୁ ସୂଚିତ କରି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ତାକୁ ଉପନ୍ୟାସ ରଚନା କରିବାର କଳାତ୍ମକ ପ୍ରୟାସ ବୋଲି ଇଙ୍ଗିତ କରିବା ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମ-ସଚେତନମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସର ସାଧାରଣ ଧର୍ମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିହେବ।

ଉପନ୍ୟାସରେ ଚରିତ୍ର ବା ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ ଲେଖକଙ୍କ ସ୍ୱରୂପକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଉଥିବାର ଅନୁଭବ ପାଠକଙ୍କୁ ଦେଉଥିବା ହେତୁ ଏହା ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷୀୟ ଶୈଳୀରେ ରଚିତ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ। ଯେଉଁଠି 'ମୁଁ' ହିଁ ସମଗ୍ର ଉପନ୍ୟାସରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଲଭିଛି। 'ମୁଁ', 'ମୋର', 'ମୋତେ' ଆଦି ସର୍ବନାମ ପ୍ରୟୋଗ ପୂର୍ବକ ଉପନ୍ୟାସର ଉପସ୍ଥାପନା ଆତ୍ମଜୀବନୀମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସର ଭ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମାଏ। ଏଭଳି ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ ଉପନ୍ୟାସରେ ଚରିତ୍ର ଦେଇ ପାଠକକୁ ଲେଖକଙ୍କ ସହ ଏକାତ୍ମ କରେ। କାହାଣୀ ପ୍ରତି ପାଠକର ମନକୁ ଟାଣି ରଖେ। କିନ୍ତୁ ଏ ଉପନ୍ୟାସରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷୀୟ ଶୈଳୀର ମଧ୍ୟ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ। ଯେତେବେଳେ ଚରିତ୍ରଟି ଦେବୀକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖୁଛି ବା କୁନିଅପାକୁ ଚିଠି ଲେଖୁଛି ସେତେବେଳେ ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷୀୟ ଶୈଳୀର ମିଶ୍ରଣ ବା ମିଶ୍ରିତ ଶୈଳୀକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିହେବ। ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷୀୟ ଶୈଳୀରେ ଉପନ୍ୟାସଟି ପରିବେଷିତ ହେଲେ ଏକ କଳ୍ପିତ ପାଠକ (Imagined Reader)ର ଆଭାସ ସେଠାରେ ମିଳେ। ଯେତେବେଳେ ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ ନିଜ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ବା ନିଜ କାହାଣୀ ସମ୍ପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥାଏ; ସେତେବେଳେ କେଉଁ ଏକ ପାଠକ ବା ଶ୍ରୋତାକୁ ଆଖିଆ ଆଗରେ ରଖି ହିଁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥାଏ। ଉକ୍ତ ଉପନ୍ୟାସରେ ବି ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ସୂଚିତ, "ମୁଁ ଜାଣେନି ଉପନ୍ୟାସ କିପରି ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହୁଏ। କାରଣ ମୁଁ କେବେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିନି। ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବୀ ବୋଲି ଅନେକ ଥର ଅନେକ ପ୍ରକାର ଚିନ୍ତା କରି ଅଟକି ଯାଇଛି। ଭାବିଛି ଗଳ୍ପ ଲେଖିଦେଲି ବୋଲି ଉପନ୍ୟାସ ବି ଲେଖି ପକାଇବି? ମୋର ମନେ ହୁଏ ଗଳ୍ପ ଯଦି କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ଏକ ବିରାଟ କାରଖାନା"।(୬) ଏଭଳି ସୂଚନାତ୍ମକ ଓ ପ୍ରଶ୍ନାତ୍ମକ ବାକ୍ୟ କଦାପି ସ୍ୱଗତ ସଂଳାପ ଭଳି ମନେହେବ ନାହିଁ। ଟିକେ ଗଭୀର ଭାବେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଧାରଣା ହେବ ଯେ ତାକୁ ଯିଏ ପାଠ କରୁଛି ତା' ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହିଁ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଉଛି। ତେଣୁ ଏଠାରେ ଏକ କଳ୍ପିତ ପାଠକକୁ କଳ୍ପନା କରିହୁଏ। ପୁଣି କଳ୍ପିତ ପାଠକ ଭଳି ଏକ ଲୁକ୍କାୟିତ ଚରିତ୍ର (Hidden Character)ର ପରିବେଷଣ ଏ ଧରଣର ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀର ବିସ୍ତାରିତ କ୍ଷେତ୍ର ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ କରାଏ।

ଉପସଂହାର: ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର ସ୍ୱପ୍ନ, ଦେବୀକୁ ପାଇବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଆଦିରେ ଆହତ ହେଇଥିବା ଛୋଟ ଛୋଟ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ଏକୀକରଣ ହିଁ କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ'। ଏଥିରେ ତାଙ୍କ ଅନେକ ଉଦ୍ଭଟ କଳ୍ପନା, ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ସ୍ୱପ୍ନ ବା ମନର ବିଶୃଙ୍ଖଳିତ ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଉପନ୍ୟାସରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଇଛି। ସେହି ଅଭ୍ୟାସର ଯତ୍ନ ହିଁ 'ଆହତ ସ୍ୱପ୍ନ'। କ୍ଷୁଦ୍ରାବୟବ ବିଶିଷ୍ଟହେଲେ ମଧ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସଟି ଏକ ନୂତନ ରୂପରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇଛି। ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ସାଧାରଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପରିବେଷଣ ଶୈଳୀରେ ପରୀକ୍ଷିତ କରାଇବା ଦେଇଛି ଉପନ୍ୟାସକୁ ନୂତନ ପରିଚୟ। ଏ ପରିଚୟ କରାଇଛି ଉପନ୍ୟାସକୁ ଏ ଶୈଳୀର 'ବୀଜ'। ଯେଉଁଠି ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମାଜର ଜଣେ ଅସଫଳ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣାପୂର୍ଣ୍ଣ ମଣିଷ ବୋଲି ନିଜକୁ ବିଚାର କରୁଥିବା ଯୁବକର ନକରାତ୍ମକ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଘଟିଛି। ସେହି ବିଶୃଙ୍ଖଳିତ ନକରାତ୍ମକ ଚିନ୍ତା ପୁଣି ଆଶାର ଆଲୋକ ନେଇ ସକାରାତ୍ମକ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା ଭଳି ମନୋଭାବକୁ କେବଳ ଆତ୍ମ-ସଚେତନ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ ହିଁ ପରିବେଷଣ କରିବାର ଦକ୍ଷତା ରଖିଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ। ଉକ୍ତ ଉପନ୍ୟାସରେ ଏ ଅଭିନବ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀର ସଫଳାତ୍ମକ ପ୍ରୟୋଗ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଉପନ୍ୟାସ ପାଇଁ ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଛି।

ପ୍ରାନ୍ତଟିକା:

୧) ମହାନ୍ତି, ଅସିତ, ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ, ପ୍ରଦୀପ୍ତ। ୨୦୧୪। କହ୍ନେଇ କଥାଘର। ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ। କଟକ: ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ। ପୃଷ୍ଠା-୫୨୨

୨) ମହାନ୍ତି, ଅସିତ, ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ, ପ୍ରଦୀପ୍ତ। ୨୦୧୪। କହ୍ନେଇ କଥାଘର। ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ। କଟକ: ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ। ପୃଷ୍ଠା-୩୩୬

୩) Landa, Gracia, Jose Angela, 2014, Notes on Metafiction, University of Zargoza, Page no.2

୪) ମହାନ୍ତି, ଅସିତ, ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ, ପ୍ରଦୀପ୍ତ। ୨୦୧୪। କହ୍ନେଇ କଥାଘର। ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ। କଟକ: ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ। ପୃଷ୍ଠା-୫୨୨

୫) Landa, Gracia, Jose Angela, 2014, Notes on Metafiction, University of Zargoza, Page no.2

୬) ମହାନ୍ତି, ଅସିତ, ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ, ପ୍ରଦୀପ୍ତ। ୨୦୧୪। କହ୍ନେଇ କଥାଘର। ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ। କଟକ: ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ। ପୃଷ୍ଠା-୫୨୨

Funding
No funding was received for conducting this study.

Does this article screened for similarity?
Yes

Conflict of interest
The Author has no conflicts of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the Licenses
© **Ashok Kumar Naik 2025**. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

Cite this Article :
Naik, Ashok Kumar, "*Prathama Odia Atma-Sachetanamulaka Upanyasa: 'Ahata Swapna'*, Bageesha, Vol. No. 03, Issue No. 02, March - April 2025, Article No: BM2025/02-A001| Page- 22-26| DOI: https://doi.org/10.70541/BAGEESHA/2025030203